

Dominka Ede Harald

Magyar nyelvű társalgási óra egy cseh egyetemen

Magyar nyelvet a brnoi Masarykova Univerzita elnevezésű felsőoktatási intézményben jelenleg nem magyar nyelv szakon lehet tanulni, hanem csupán tanfolyamon, amely a Baltisztika tanszékhez tartozik – vélhetően a finnugor nyelvrokonságnak köszönhetően. 2010-ig magyar szak is működött az egyetemen, amely azonban Richard Pražáknak, a tanszék alapítójának halálával megszűnt, remélhetőleg ideiglenesen. A tanfolyami forma hat szemeszteren át kínál lehetőséget a magyar nyelvet tanulni kívánóknak, heti egyszer kilencven percben. Szaktól, képzési formától függetlenül fölvehető. Jegyet nem kapnak rá, hanem teljesítette/nem teljesítette relációval, az előbbi esetén kreditet. A kredit jellemzően csak az első szemeszterben számottevő motiváció, ezt követően a magyar nyelvi tudás megszerzése a diákok célja. A 2015/2016-os tanév tavaszi szemeszterében a szokásos nyelvórákon kívül lehetőség kínálkozott társalgási órákra is. Ez az órátípus a kis létszámú csoport, esetünkben a hat fő számára ideálisnak mondható. A résztvevők heterogén nyelvtudással érkeztek, az A2 és a B1 közötti szinttől – ami a tanfolyam negyedik lépcsőfokát jelenti – a B2-esen át egy szlovákiai magyar anyanyelvűig terjedt.

Az első bemutatkozó jellegű órán felmértem azon két hallgató nyelvtudását is, akiket eddig nem ismertem – (ez volt ugyanis a harmadik szemeszterem a képzésben, a többi diákkal már találkoztam a korábbi tanfolyamokon). A bevezető, nyelvhasználatot felfrissítő órán a további órákat megtervezendő, a témafelvetésre gondolva három variációt ajánlottam fel:

1. ők választják ki a következő óra témáját;
2. én választom ki, és az aktuális óra végén fölvetem a következő óra témáját;
3. én választom ki, és nem jelzem előre, hanem az adott órán meglepetésszerűen szembesülnek velem.

A harmadik lehetőséget szavazták meg, amit az azonnali reagálás fejlesztésének igényével indokoltak. Szabadságunk és a nyelvtudás mind teljesebbé tételének céljától vezérelve, olykor némi olvasás és írás is kiegészítette a társalgást. Az olvasás tárgya az aktuális témát bevezető kisebb szöveg volt, mondatonként osztottam meg köztük a felolvasás és értelmezés munkáját. A szövegek nem titkolt célja -a témához való hozzászólás megkönnyítése mellett-, új szavak

megismerése volt, szerkezetek mondandójukba beépítése és alkalmazása, ami sikeresen meg is valósult. Minden esetben rövid, fél oldalnyi (A4-es) terjedelemről volt szó. Ezek között szerepelt általam összeállított szöveg, de megfelelő lexikával rendelkező újságcikk vagy éppen filmismertető is. A kulturális szempontot előtérbe helyezve és párosítva az aktualitással, például március 15-én az 1848-as eseményekről társalogtunk. Ekkor az óra végén – az első órán megbeszélteknek megfelelően – egy kis írást is gyakoroltunk, ami a saját tizenkét pont megírásában valósult meg. Azt kellett tehát megfogalmazniuk komoly vagy éppen tréfás formában, hogy mit szeretnének, milyen kívánságaik, elvárásaik vannak. A kreativitás mellett, nyelvtani szempontból: a feltételes mód, a kötőmód, a jövő idő gyakoroltatásának céljával is.

Az első témánk történelmi téma volt: a cseh középkorhoz kapcsolódott, konkrétan a prágai híres Károly híd elődjének, a Judit hídnak a maradványait feltáró régészakció megtárgyalása. E Csehországban fontos eseményről gondoltam, hogy nem hagyja hidegen a diákokat. Az azt tárgyaló újságcikk az órát megelőző egy napon belül jelent meg a magyar médiában. A cikk kiválasztásánál a frissességen kívül a másik szempont az volt, hogy a saját kultúráról célnyelvi közegben megjelent hír mindig érdeklődésre számíthat. Terjedelme, lexikája, nyelvtana is éppen megfelelőnek mutatkozott.

Második témánk szintén rendkívül friss hír volt, a *Saul fia* című film Oscar-díja kapcsán beszélgettünk konkrétan a filmről, hogy miért is kaphatta meg ezt a díjat. Ezenkívül két irányba ágazott a társalgás szála, az egyik a holokauszt, Auschwitz; a másik a film, a mozi. Mindenki máshoz tudott leginkább hozzászólni: volt akinek a konkrét filmről volt több ismerete, más valaki Auschwitzról tudott többet beszélni, megint másvalaki általában a moziról. Így összességében egymástól is ismereteket szerezhetek. A témát kiegészítettem egy másik jelentős magyar alkotást említve, amely a maga kategóriájában szintén a legjelentősebb díjat kapta és szintén Auschwitzhoz kapcsolódik, ez természetesen Kertész Imre *Sorstalansága*.

A harmadik téma a már említett március 15-e volt. A cseheknek ismerős, hiszen a miénkhez hasonló események zajlottak Prágában is. Kiemeltem, hogy ez a magyar történelem legjelentősebb háborús konfliktusa volt, már csak az orosz hadsereg mérete miatt is. Irodalmi szempontból pedig az fontos, hogy egy költő és egy író milyen jelentős szerephez juthatott, hiszen a tizenkét pont Jókai Mór nevéhez fűződik, a *Nemzeti dal* pedig Petőfi Sándor költeménye, s ez a kettő indította el az eseményeket.

A negyedik óra időpontja húsvéthoz volt közel, ezért megbeszéltük a vallási jelentőségen túl, hogy milyen hasonlóságok fordulnak elő a magyar és a cseh népszokások és

ünnepi ételek között. A diákok fokozott érdeklődést mutattak a locsolkodás falusi és városi különbsége iránt, illetve megállapítottuk, hogy mind náluk, mind Magyarországon az emberek számára ma inkább a pihenés lehetőségét jelenti, amikor a tojásfestés – mely magyar és cseh mintáinak összevetése a hölgyek számára ma is érdekes – helyett inkább a kirándulást választják. Mivel a saját kultúra bemutatása célnyelven mindig inspiráló, kikérdeztem őket az egyetem környékén minden utcán látott árusok portékájáról, melyet vesszőből font, színes szalagokkal ékített korbácsok alkottak. A lányok nevetve ecsetelték, hogy ezek bizony az ő jelképes elnászpángolásukra alkalmasak.

A tavaszi szünet kirándulásaiból visszatérve élménybeszámolót kértem tőlük. A Csehországban jóval nagyobb közkedveltségnek örvendő túrázáshoz kapcsolódóan a magyarországi átélt vagy tervezett utakról is beszélgettünk. Hazánk kevésbé ismert, de felkeresésre érdemes természeti helyeinek nyelvileg kissé manipulált rövid leírásaiból adtam át az óra végén mindenkinek egyet-egyet, melyek közül személyiségüket, érdeklődésüket már valamelyest ismerve válogattam. Ezekből a következő hétre kellett kis referátummal készülniük. Alaposabb tanulmányozást remélve igyekeztem hasznos szókinccsel gazdagítani a szövegeket. A feladatot szinte meglepően komolyan vették, igyekeztek jó idegenvezetők lenni a többiek számára. Volt olyan, aki könyveket is gyűjtött a témájában, további információkkal és prezentációval színesítette referátumát.

Kiegészítve a magyarországi utakat a fesztiválok, ezzel együtt a hungarikumok tájára is elkalauzoltam őket. A legfiatalabbak a Sziget fesztivál iránt is érdeklődtek. A kulturális jelentőséget és a hungarikumok bemutatását kiemelendő egy rövid riportfilmet is megnéztünk a Művészetek Völgyéről. Az elhangzó szöveg olykor közel sem volt egyszerűnek mondható, ezért az órai megbeszélés csak a film feléig jutott el. Az otthoni foglalkozást serkentve a film második feléhez szövegértési feladatlapot adtam át nekik, melyen kipontozott helyekre kellett beírniuk a hallott szavakat, kifejezéseket, adatokat. Különböző nyelvtudási szintjük miatt nem szabtam meg a háromszori meghallgatás korlátját. Ennél jobban érdekelt, elég elhivatottak-e, hogy az akár többszöri meghallgatás árán, de mind pontosabban írják be a hiányzó részeket. A lelkesedés nagyon szép eredményeket produkált.

A következő téma a természet- és környezetvédelem volt. E kettő definiálásával megbeszéltük hasonlóságukat és különbségüket. Olyan terminusok kerültek elő, mint például: élőlény, élőhely, életközösség, biológiai sokféleség, megelőzés, mérséklés, elhárítás, mezőgazdaság, ipar, közlekedés, település, légszennyezés, talajszennyezés. A hat diáknak hat

kérdést is összeállítottam – személyre szabottan, tematikát és nehézségi fokot figyelembe véve:

1. A természetvédelemben mit tartasz a legfontosabb feladatnak?
2. Voltál már aktív természet- vagy környezetvédő? Ha nem, tervezed, hogy valamikor az leszel?
3. Ismersz konkrét környezetvédelmi problémát valamelyik városban vagy faluban?
4. Szerinted mennyire időszerű probléma a globális felmelegedés?
5. Mit tudsz tenni a természet/környezet védelméért minden nap?
6. Az Amazonas melletti esőerdők évről évre egyre kisebbek. Mi az oka ennek? Mi lenne a tanácsod a brazil kormánynak, mi lehetne a megoldás?

Az utolsó előtti témakör, a társalgási órák egyik legkedveltebb témája, amelynek tárgyalására már korábban is felmerült az igény, a család. Mivel rám is kíváncsiak voltak a diákok, a témát saját családom bemutatásával kezdtem. Felhívtam a figyelmüket arra, hogy nem a bíróságon vannak, nem szükséges a szintiszta igazat mondaniuk, a magánügyeket bátran lehet fikcióval helyettesíteni. A témában az egyik legérdekesebb szint a testvéreké, hiszen a nem mellett az életkor szerinti megkülönböztetés rendszerint tartogat hiányzó elemeket a nyelvtanulók lexikájában. Ugyancsak lényeges különbség, amely újdonság volt a diákjaim számára: a szülő testvéreire vonatkozó cseh megnevezés és a magyar elnevezés közötti különbség, mivel a bácsi és néni helyett, nagybácsit és nagynénit mondunk, hiszen az előbbieket a magyar nyelvben nem is rokont jelölnek, csak (főként) a gyereknyelv szavai az idősebb nőre, férfira. Kissé (jogosan) következtetlennek tűnt számukra az unokatestvérhez képest az unokahúg és unokaöcs megnevezés.

Az utolsó téma a sok munka után szintén tipikus, a szórakozás. Megbeszéltük, mi a különbség illetve hasonlóság a munka és a szórakozás között, hogy ideális esetben a kettő együtt van. Ez egyfajta összefoglalásnak, ismétlésnek is bizonyult eddigi nyelvtanulásukban, hiszen sok ismerős téma felbukkant. Ilyen a mozi, a televízió, a rádió, a színház, a koncert, a hobbi, a sport, az olvasás, a kirándulás stb. Magát a szórakozás szót nem mindenki ismerte, de a továbbiakban nem okozott gondot a témáról beszélni, hiszen itt mindenki saját magáról, érdeklődéséről tud beszámolni. Kiemeltük a hobbihoz illeszkedő munka előnyeit, amit ha diákmunka szintjén is, de saját tapasztalatból tudtak részletezni.

A számonkérés

A társalgási órán kívül, a többi nyelvtanfolyamon nyelvtani teszt a számonkérés eszköze. Már a kurzus elején kérdezték, hogy ezúttal mi a teljesítés feltétele. A válaszom a szó szerinti

értelemben vett kollokvium volt. Ugyan választhattam volna pusztán az órai teljesítmény értékelését is, a kollokviummal azonban a kurzus komolyságát is jelezhettem számukra. Az óra időpontjában annak időtartamát a hat fővel osztva tizenöt perc jutott fejenként. A mennyiségi optimumot úgy állapítottam meg, hogy a kilenc témakörből önkéntesen hármat kértem mindenkitől kiválasztani, ezekből kellett tehát otthon felkészülniük. Továbbá jeleztem, hogy a háromból egyet viszont én fogok kiválasztani a vizsgán, arról fogunk beszélgetni.

Az órai lelkes munka után is kellemes meglepetés és jövőbeli munkámat építő tapasztalat volt a kollokvium hasznossága, mivel több szakirodalmat is felhasználva, nagyon komoly felkészülést tükröztek a hallgatók által elmondottak. Mindemellett információik birtokában sem akartak kiselőadást tartani, azaz a beszélgetés plasztikus formájában is aktiválni tudták megszerzett tudásukat. Az otthoni tanulás és a vizsga négy szemközti beszélgetése után maradandó nyelvtudás birtokában zárult maga a kollokvium is, ami tehát a nyelvtanulás szerves részét képezte. A negyed órát mindenki kevésnek találta, s a vizsgát lezárva a kurzus folytatásának lehetőségéről érdeklődtek.

Az órákon kirajzolódó tág és sok szabadságot biztosító témaköröket tehát a következő kilenc pontban rögzítettük:

1. Történelem, pl. a cseh középkor, a Judit híd
2. Film, mozi, Oscar-díj, holokauszt, Auschwitz, Saul fia
3. Magyar történelem, ünnepek, március 15.
4. Népszokások, húsvét, tradicionális ételek
5. Magyarországi kirándulóhelyek
6. Fesztivál, hungarikum
7. Természet- és környezetvédelem
8. Család
9. Szórakozás